

کند و کاو کیفی شرایط اقتصادی الزام آور مناسب از دواج در دوران کووید ۱۹

سعید نظری چمک^۱، داریوش بوستانی^۲، عبدالحسین دانشوری نسب^۳

۱. دانش آموخته جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهیدباهنر، کرمان، ایران.

۲. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهیدباهنر، کرمان، ایران.

۳. استادیار جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهیدباهنر، کرمان، ایران.

چکیده

هدف: در عصر حاضر، شاهد نفوذ اقتصاد در بسیاری از عرصه‌های زندگی هستیم. یکی از عرصه‌های که تحت نفوذ اقتصاد می باشد، ازدواج در عصر کرونا است؛ لذا با توجه به نفوذ قابل ملاحظه خرده نظام اقتصادی بر سایر خرده نظام های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، این پژوهش درصدد بررسی کیفی شرایط اقتصادی الزام آور برگزاری مناسب ازدواج در دوران کووید-۱۹ در شهرستان جیرفت است .

روش: پژوهش حاضر با روش کیفی و رویکرد مردم‌نگاری صورت گرفته است، همچنین شیوه گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته و با حداکثر تنوع بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل مضمون استفاده شده است. میدان پژوهش حاضر، شهرستان جیرفت و مشارکت کنندگان هم ۳۶ نفر از شهروندان ۱۸ تا ۶۰ سال این شهرستان بوده است که با روش نمونه گیری هدفمند و راهبرد حداکثر تنوع برای مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته انتخاب شده اند .

یافته‌ها: پس از طی کردن فرایند پژوهش ۹ مضمون اصلی ذیل عنوان مضمون فراگیر و حاکم بر متن یعنی جاگرنات ازدواج (گردونه بی مهار) در عصر کرونا به دست آمد که عبارت اند از ۱- اقتصاد زیربنای ازدواج ۲- بذل به مثابه استقلال مالی ۳- تقلیل تجملات و ایجاد فرصت اقتصادی ۴- تورم و اقتصاد غیر قابل پیش بینی ۵- فشار هنجاری تجملات ۶- کرونا مغلوب بذل ۷- معادله مکان: از تالار به خانه ۸- نمایش قدرت و ۹- هنجارهای مبادله. نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاکی از آن است که عوامل اقتصادی همچون عدم ثبات قیمت‌ها، جمع‌آوری بذل، تجمل‌گرایی، کاهش هزینه‌های ازدواج در عصر کرونا و ... موجب افزایش آمار ازدواج در عصر کرونا شده است.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد، ازدواج، کرونا، رویکرد مردم‌نگاری، تحلیل مضمون

مقدمه

در دوران کنونی، اقتصاد^۱ و مباحث مرتبط با آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، بسیاری از اندیشمندان حوزه علوم اجتماعی جامعه را متشکل از ابعاد گوناگون می‌دانند که یکی از این ابعاد اقتصاد است. پارسونز یکی از متفکرانی است که در این زمینه مطالعات دقیقی داشته است از دیدگاه وی «کنش‌های اجتماعی تحت تاثیر ۴ خرده نظام عمل می‌کنند: ۱- نهاد دینی ۲- نهاد حقوقی ۳- نهاد نهاد سیاسی ۴- نهاد اقتصادی، پارسونز بر نهاد اقتصادی تاکید ویژه ای دارد تا جایی که مطابق بیانات او انسان‌ها همواره شاهد نفوذ حوزه اقتصاد بر سایر ابعاد زندگی هستند و این اقتصاد که محیط را با نیازهای جامعه انطباق می‌دهد (ایراندوست و احمدی، ۱۳۹۷: ۹۶). شاید بتوان گفت بیشتر سازوکارهای زندگی مدرن منبعث و متأثر از مسائل اقتصادی است. اقتصاد پدیده‌ای نام‌آشنا و دارای جایگاه غیرقابل‌انکاری در رویه زندگی ما است؛ چراکه رشد، سعادت، شکوفایی و بسیاری از مسائل حیات ما در گرو اقتصاد است. کانون توجه اقتصاد بر رفتارهای مالی است، از این رو شرایط اقتصادی الزام‌آور برگزاری مناسک ازدواج در دوران کووید-۱۹، به عنوان یکی از کنش‌های اقتصادی حال حاضر قابل بررسی است؛ چراکه دو پدیده اقتصاد و ازدواج^۳ نیز مانند بسیاری از امور تحت تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ قرار گرفته‌اند.

ویروس کرونا^۴ (کووید-۱۹) عضو بزرگی از خانواده ویروس‌ها است که از طریق حیوانات به انسان منتقل می‌شود و منجر به بیمارهای تنفسی می‌گردد. «این بیماری برای نخستین بار در دسامبر ۲۰۱۹ در شهر ووهان چین شناسایی شد، دانشمندان منشاء انتقال این ویروس به انسان را خفاش دانسته‌اند»^۵ ویروس کرونا تنها کمی بعد از پیدایش در چین به سرعت به اقصی نقاط دنیا تسری پیدا کرد. «در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۳۰ ویروس کرونا در ایران و برای نخستین بار در شهر قم شناسایی شد»^۶ و از آنجا به سایر نقاط ایران نیز انتقال یافت که یکی از این مناطق شهرستان جیرفت واقع در استان کرمان است به طوری که این شهرستان نیز از آغاز جهان گیری کرونا با بیماری مذکور دست‌وپنجه نرم می‌کند. «شیوع این ویروس در نتیجه استفاده و تعامل نادرست با طبیعت بوده است و با توجه به پیشرفت چشمگیر امور از جمله حمل‌ونقل و از طرفی وابستگی ملل مختلف به یکدیگر به سرعت در بخش‌های وسیعی از دنیا گسترش یافت. این ویروس به احتمال زیاد تغییرات عمیقی را در سطوح مختلف جهانی، ملی و محلی پدید خواهد آورد» (میرزایی، ۱۳۹۹: ۱۳).

می‌توان گفت ویروس کرونا از زمان پیدایش و پیشروی خود در دنیا تأثیرات و پیامدهای زیادی را بر جنبه‌های مختلف زندگی مردم گذاشته و به تبع آن زندگی آن‌ها را تحت‌الشعاع قرار داده است. «در حال حاضر، هیچ ملت و نژادی در

^۱ -Economy

^۲ -covid-۱۹

^۳ -Marriage

^۴ -Corona Virus

^۵ -Chla.org

^۶ -wikipedia.org

سراسر جهان از بیماری همه گیر ویروس کرونا در امان نیستند و به نظر می رسد تحت تأثیر سرعت انتشار و اثرات مخرب آن باشند» (اونیما^۷، ۲۰۲۰: ۱۰۸). در این رابطه می توان گفت گرچه کرونا یک پدیده زیست شناختی است؛ اما روی کنش های اجتماعی هم تأثیر گذاشته و می تواند در آن ها نیز تغییراتی ایجاد کند؛ لذا شناخت این پدیده، میزان گسترش، ابعاد، عوامل تشدیدکننده و پیامدهای آن از سوی دولت ها و مردم امری ضروری به نظر می رسد. در واقع این روزها بسیاری از امور متأثر از ویروس کرونا است از جمله برگزاری مناسک ازدواج در دوران شیوع کرونا.

شاید بتوان گفت یکی از مهم ترین و در عین حال حیاتی ترین نیازهای انسان مسائل اقتصادی است و این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که نقش ویژه ای در برگزاری یا عدم برگزاری مناسک ازدواج دارد. طبق گزارشات خبرگزاری تسنیم «تجملات و هزینه های سنگین موجب تأخیر و بعضاً توقف ازدواج جوانان شده است، همچنین یک سری باورها در ناهشیار جمعی ایرانیان به یادگار مانده و برخی از این مراسم پرهزینه و باورهای غلطی که الآن در ازدواج می بینیم از همین باورهای قدیمی است که از گذشته سینه به سینه نقل شده»^۸

در شرایط کنونی دنیا که تقریباً شاهد نفوذ ویروس کرونا در تمامی عرصه ها هستیم، توجه و شناخت همه جانبه این بیماری امری مهم به نظر می رسد؛ چراکه ویروس کرونا تقریباً تمام دنیا و مردمان آن را درگیر خود کرده است. «آمارها تا تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۲۳ حکایت از آن دارد که در سراسر دنیا ۴۰۹.۳۵۲.۲۴۷ نفر به ویروس کرونا مبتلا که از این بین ۵.۸۲۲.۶۰۷ نفر جان باخته اند. در ایران نیز تا تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۲۳ تعداد ۶.۷۶۱.۸۵۵ به ویروس کرونا مبتلا که ۱۳۳ و ۴۳۷ نفر از آن ها جان باخته اند.»^۹

این بیماری تنها دامن گیر یک کشور یا یک عرصه خاص نیست؛ بلکه تمامی جهان و جنبه های مختلف زندگی از جمله اقتصاد و مسائل مرتبط با آن را تحت تأثیر خود قرار داده است، همچنین تجمعات انسانی یکی از کانون های خطر برای سلامتی است که از آن جمله می توان به مراسم ازدواج اشاره کرد. در این رابطه مشاهدات محقق نشان از عدم تغییر نرخ ازدواج و حتی افزایش میزان ازدواج در شهرستان جیرفت دارد. از طرفی با توجه به شیوع کرونا و پروتکل های بهداشتی تدارک دیده شده از سوی مسئولین ذی صلاح، شکل و شمایل برگزاری مناسک ازدواج در دوران شیوع کرونا تا حدود زیادی دستخوش تغییرات شده است، به عنوان مثال جمعیت حاضر در عروسی ها بسیار کاهش و محدود به اقوام شده است، با توجه به جو خویشاوندی موجود بسیاری از تجمعات سرسام آور قبل از کرونا حذف شده و ... که مجموع این دلایل کاهش محسوس هزینه های ازدواج را به همراه دارد و عده کثیری از افراد در این شرایط تورم و گرانی که بر اقتصاد کشور حکمرانی می کند تصمیم به ازدواج می گیرند. به نقل از خبرگزاری تسنیم «با توجه به وضعیت غیرقابل پیش بینی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ احتمالاً شاهد افزایش قیمت ها باشیم، همچنین تورم می تواند از ۲۰ تا ۸۰ درصد متغیر باشد»^{۱۰}

^۷ - Onyema

^۸ -tasnimnews.com

^۹ -irna.ir

^{۱۰} -tasnimnews.com

می توان گفت در جامعه ایران هم مشابه بسیاری از کشورها مباحث اقتصادی تأثیر شگرفی بر سایر امور دارد که از آن جمله می توان به برگزاری ازدواج در دوران شیوع کرونا اشاره کرد. با توجه به مطالب ذکر شده و آگاهی مردم از خطرات گسترده ویروس کرونا شاید بتوان گفت یکی از انگیزه های مردم برای برگزاری مناسک ازدواج در دوران کرونا کاهش هزینه ها باشد؛ بنا بر گزارشات خبر گذاری ایسنا «ترخ ازدواج نسبت به دوران قبل از کرونا تصاعدی بوده و حدود ۵ درصد رشد داشته است، همچنین حذف زرق و برق در مراسم ازدواج و کاهش تجملات تحمیلی در شرایط کرونا منجر به گسترش و ترویج ازدواج آسان شد»^{۱۱} طبق مشاهدات پژوهشگر در دوران کرونا شکل و شمایل ازدواج نسبت به قبل تغییرات قابل ملاحظه ای داشته به عنوان مثال طول مراسمات ازدواج تقلیل یافته، تعداد مهمانان نیز کم شده و مواردی از این دست.

در اهمیت اقتصاد و جایگاه ویژه آن می توان گفت که «اقتصاد علمی است که رفتار انسان را به عنوان رابطه ای بین اهداف و وسایل کمیاب که کاربردی جایگزین دارند مطالعه می کند» (هوس و روگر^{۱۲}، ۲۰۰۹:۸۰۵). اقتصاد و موضوعات پیرامون آن از چنان اهمیتی برخوردار هستند که بسیاری از جامعه شناسان بزرگ از جمله مارکس^{۱۳} به این موضوع پرداخته اند به عنوان نمونه مارکس اقتصاد را زیربنای جامعه و سایر موارد را روبنا می داند، در واقع مبنای اصلی تحلیل های وی استناد به مباحث اقتصادی است، به بیان دیگر در دیدگاه مارکس اقتصاد در صدر امور می نشیند و سایر وجوه زندگی را تحت تأثیر خود قرار می دهد (کوزر^{۱۴}، ۱۹۶۸:۸۹). همچنین «نیازهای مالی زوجین با نیازهای مالی افراد متأهل متفاوت است؛ زیرا زوج هایی که به دنبال ازدواج هستند اغلب داری سطوح بالایی از مشکلات مالی هستند» (دیو^{۱۵}، ۲۰۰۸:۳۳۷)؛ که در نتیجه مطالب فوق می توان گفت مسائل مالی در برگزاری یا عدم برگزاری ازدواج در دوران کرونا نقش مهمی را بازی می کنند.

یکی از عوامل دیگری که در شرایط کنونی بررسی این موضوع را مهم و در اولویت قرار می دهد پژوهش های اندکی است که در این رابطه صورت گرفته است؛ چراکه شرایط اقتصادی به عنوان عامل مهم می تواند نقش پررنگی در برگزاری مناسک ازدواج و به تبع آن شیوع کرونا داشته باشد؛ لذا توجه به ابعاد مختلف موضوعات اقتصادی در برگزاری مناسک ازدواج تا حدودی حیاتی به نظر می رسد. در ایران به طور کلی، پژوهش هایی در رابطه با کرونا صورت گرفته است (پاکزاد و اولیا، ۱۳۹۹؛ ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۹؛ بیگ زاده و همکاران، ۱۳۹۹)؛ همچنین پژوهش هایی در رابطه با ازدواج صورت گرفته است (بنی جمال و صادقی فسایی، ۱۴۰۰؛ مهربانی، ۱۳۹۵؛ مهرکی و غفرانی، ۱۳۹۳؛ تازیکی و همکاران، ۱۳۹۳ و ثنایی ذاکر، ۱۳۸۴)؛ اما پژوهشگر تاکنون پژوهشی مرتبط با موضوع پژوهش در ایران مشاهده نکرده است. پژوهش حاضر درصدد کشف بسترها و فرایندهای شرایط اقتصادی الزام آوار برگزاری مناسک ازدواج در دوران شیوع کرونا در شهرستان

^{۱۱} -isna.ir

^{۱۲} -Back house & Medema roger

^{۱۳} -karl marx

^{۱۴} -Lwis A. coser

^{۱۵} -Jeffery dew

جیرفت است. در واقع پژوهش حاضر برای نخستین بار در ایران انجام می شود و تاکنون در این زمینه پژوهشی مشاهده نشده است.

هدف دقیق پژوهش حاضر این است که شرایط اقتصادی در برگزاری مناسک در دوران کووید ۱۹ را مورد کاوش قرار دهد؛ چراکه شرایط و زمینه های اقتصادی نقش مهمی را در برگزاری مناسک ازدواج بازی می کنند و از آنجا که برگزاری مراسمات ازدواج در روند شیوع کرونا مؤثر است، پژوهش حاضر درصدد کشف ابعاد مختلف این موضوع است. با توجه به اینکه موضوع پژوهش مسئله ای به روز و حائز اهمیت در جامعه است، همچنین پدیده های مورد مطالعه از نوع انسانی اند بنابراین از روش کیفی^{۱۶} برای پیشبرد فرایند کار استفاده شده است؛ چراکه «مسیر تحقیق کیفی در جریان تحقیق تعیین می شود نه از پیش و محقق کیفی با سوژه رابطه چهره به چهره برقرار می کند تا دیدگاه و ذهنیت افراد را درک کند» (صنعتی، ۱۳۹۷: ۳۲۳). همچنین جهت بررسی دقیق تر موضوع و روشن شدن ابعاد بیشتر از روش مردم نگاری^{۱۷} و برای تحلیل داده ها از تکنیک تحلیل مضمون^{۱۸} استفاده شده است. «قوم نگاری طرحی کیفی است که در آن پژوهشگر به توصیف و تفسیر الگوهای ارزشی، رفتارها، باورها و زبان مشترک و آموخته شده یک گروه فرهنگی می پردازد. در این روش، پژوهشگر در زندگی افراد غوطه ور شده، با مشارکت کنندگان مصاحبه کرده و آنان را مشاهده می کند» (کرسول^{۱۹}، ۱۴۰۰: ۹۲).

در نهایت می توان گفت کشور ایران و از جمله شهرستان جیرفت مانند اکثر نقاط کشورهای دیگر درگیر ویروس کرونا است و در این میان شناسایی شرایط اقتصادی الزام آور در برگزاری مناسک ازدواج در دوران کرونا از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ چراکه با شناسایی این شرایط می توان به طرز صحیحی مراسمات ازدواج را مدیریت و ویروس کرونا را کنترل کرد. در رابطه با کرونا و مباحث پیرامون آن پژوهش های زیادی شکل گرفته است؛ اما به ارتباط بین کرونا و شرایط اقتصادی الزام آور در برگزاری مناسک ازدواج کمتر یا اصلاً اشاره ای نشده است؛ پژوهش حاضر قصد دارد ساختارهای برگزاری مناسک ازدواج در دوران شیوع کرونا را بررسی کند. پژوهش حاضر درصدد آن است که جنبه ها و پیامدهای مختلف ویروس کرونا مانند ابعاد شخصی و اجتماعی را باهم مورد کاوش قرار داده دهد و برای رسیدن به نتایج مطلوب، دیدگاه افراد را از گروه های سنی مختلف و از هر دو جنس زن و مرد مورد توجه قرار خواهد داد. در نتیجه می توان گفت کرونا در قسمت های مختلفی از زندگی مردم دنیا رخنه کرده به همین جهت کاوش حول این پدیده ضروری و نیاز به توجه و عزمی جمعی دارد تا در آینده ای نزدیک بتوان ویروس کرونا و پیامدهای آن را مدیریت کرد؛ بر این اساس مسئله اساسی پژوهش حاضر این است که شرایط اقتصادی چگونه به فرایندهای برگزاری مناسک ازدواج در شهرستان جیرفت شکل می بخشد به عبارتی اقتصاد چگونه زمینه ساز برگزاری مناسک ازدواج در شرایط پاندمی کروناست؟

پیشینه تحقیق

^{۱۶} -Qualitative method

^{۱۷} -Ethnography

^{۱۸} -Thematic analysis

^{۱۹} -John w. Creswell

در ایران به طور کلی، پژوهش‌هایی در رابطه با کرونا (پاکزاد و اولیا، ۱۳۹۹؛ ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۹؛ بیگ زاده و همکاران، ۱۳۹۹)؛ و پژوهش‌هایی در رابطه با ازدواج صورت گرفته است (بنی جمال و صادقی فسایی ۱۴۰۰؛ مهربانی، ۱۳۹۵؛ مهرکی و غفرانی ۱۳۹۳؛ تازیکی و همکاران، ۱۳۹۳ و ثنایی ذاکر، ۱۳۸۴)؛ اما پژوهشگر در رابطه با موضوع پژوهش حاضر پژوهشی را مشاهده نکرده است؛ لذا می‌توان گفت در ایران و در رابطه با موضوع پژوهش حاضر خلأ پژوهشی وجود دارد، به همین دلیل در این زمینه به کارهای خارجی استناد می‌شود که تا حدود زیادی با موضوع پژوهش حاضر در ارتباط هستند. به همین منظور در زیر به ذکر چند مورد اشاره می‌شود.

در پژوهشی که از سوی گرسیل^{۲۰} (۲۰۲۱) با عنوان «کووید-۱۹ عروسی‌ها و رضایت پویا» انجام شده است، هدف شناسایی میزان تعهد افراد در انجام وظایف خود به هنگام حضور در تجمعات است و سؤال اصلی پژوهش این است که راهکارهای مدیریت و کاهش انتقال ویروس کرونا چیست؟ یافته‌های این پژوهش نشان دهنده آن است که عروسی‌ها، گردهمایی‌های مکرر هستند که به عنوان بخشی از تعهد زندگی مطرح می‌شوند. اگر محدودیت برگزاری مراسمات ازدواج در اماکن عمومی لغو شود این مراسمات از خانه به اماکن عمومی منتقل می‌شوند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که با جهش جدید ویروس کرونا باید سیاست‌های بهداشتی اصلاح و اقدامات سختگیرانه‌ای اعمال شود مخصوصاً در تجمعات بزرگ، مانند ممنوعیت زوج‌های متأهل از قبیل گرفتن دست همدیگر، در آغوش گرفتن و ... در اماکن عمومی و سرپوشیده.

در پژوهشی که از سوی وندی دی مینگ و کریستا کی پین^{۲۱} (۲۰۲۱) با عنوان «کاهش ازدواج و طلاق در طول همه‌گیری کووید-۱۹: مطالعه موردی پنج ایالت» در کشور آمریکا انجام شده است، هدف پی بردن و شناسایی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر سطح ازدواج و طلاق است و سؤال اصلی پژوهش این است که کاهش نرخ ازدواج و طلاق در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ از چه الگوهای پیروی می‌کند؟ یافته‌های پژوهش حکایت از آن دارد که در ماه‌های اولیه همه‌گیری کووید-۱۹ نرخ ازدواج و طلاق در ایالت‌های مذکور کاهش چشم‌گیری داشته؛ اما با گذشت زمان این آمار روندی نزولی به خود گرفته است.

در پژوهشی که از سوی میلا دی اچ. رحیم^{۲۲} (۲۰۲۱) با عنوان «کووید-۱۹ و افزایش ازدواج کودکان: پدیده‌ای در نیوسا تنگارا برات اندونزی» انجام شده است، هدف شناسایی عوامل مؤثر بر ازدواج کودکان در طول همه‌گیری کووید-۱۹ است و سؤال اصلی پژوهش این است که آیا ویروس کرونا نقشی در افزایش ازدواج کودکان داشته است؟ یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که محیط زندگی کودکان نقش زیادی در ازدواج آن‌ها در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ دارد، مخصوصاً کودکانی که در جوامعی با جایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین زندگی می‌کنند و فقیر هستند. کودکان گروه‌های محروم، مستعد ابتلاء به ویروس کرونا هستند و ممکن است از اثرات بلندمدت این بیماری همه‌گیر از جمله ازدواج زودرس رنج ببرند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که همه‌گیری کرونا اثرات مضر بر اقتصاد خانوارها داشته است که

^{۲۰} -Jan Gresil Kahambing

^{۲۱} -wendy D.manning & krista k. payne

^{۲۲} -Maila D.H. rahiem

این مسئله خطر ازدواج کودکان را افزایش می دهد. شواهد نشان می دهد در برخی از کشورهای آسیب دیده، خانواده های فقیر برای کاهش هزینه های اقتصادی، تن به ازدواج کودکان زیر سن قانونی می دهند.

پژوهش یوسف^{۲۳} و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان «شیوع گسترده کرونا ویروس در بین شرکت کنندگان در مراسم عروسی، اردن» که با هدف شناسایی میزان انتقال ویروس کرونا در تجمعات بزرگ مانند عروسی صورت گرفته است و سؤال اصلی پژوهش به این شرح است که چه عواملی موجب شیوع بیماری کرونا در گردهمایی ها و تجمعاتی مانند مراسم ازدواج می شود؟ یافته های این پژوهش حاکی از آن است که برگزاری یک مراسم عروسی در مارس ۲۰۲۰ در اردن منجر به شیوع گسترده بیماری کرونا شد، همچنین مطالعات انجام گرفته قابلیت انتقال ویروس کرونا در تجمعات را نشان می دهد. یافته های این پژوهش نشان می دهد افرادی که در مراسم عروسی شرکت کرده بودند یا با شرکت کنندگان در مراسم در تماس بودند دچار سندرم حاد تنفسی شدند.

در پژوهشی که از سوی سعیدان^{۲۴} و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان «برآورد اندازه احتمالی شیوع کرونا ویروس جدید (کووید-۱۹) در رویدادهای اجتماعی و فعالیتهای صنعتی» انجام شده، هدف آگاهی از میزان شیوع کرونا بر اثر شرکت در رویدادهای اجتماعی مانند عروسی است و سؤال اصلی پژوهش این است که اقدامات پیشگیرانه جهت قطع زنجیره انتقال ویروس کرونا چیست؟ یافته های این پژوهش نشان می دهد که ویروس کرونا در اکثر قاره ها و کشورها پیشروی داشته و به تهدیدی برای سلامتی مردم بدل شده است، همچنین مهاجرت افراد و میزان فاصله در انتقال این بیماری مؤثر است. شیوع ویروس کرونا را در برخی از کشورها می توان به رویدادهایی مانند جشن عروسی، مراسم مذهبی، اجلاس های علمی، جشنواره ها و ... نسبت داد که چندین نفر در آنها مشارکت دارند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که ویروس کرونا می تواند بر اثر تماس های اجتماعی محافظت نشده انتقال یابد و چنانچه هیچ محدودیتی از جانب دولت ها اعمال نشود میزان شیوع بیماری افزایش خواهد یافت.

نقد و بررسی ادبیات تحقیق

ادبیات تحقیق داخلی، کرونا و ازدواج را به طور جداگانه بررسی کرده است و در رابطه با موضوع پژوهش حاضر موردی مشاهده نشد. ادبیات تحقیق خارجی تا حد زیادی با موضوع پژوهش حاضر هم پوشانی دارد. پژوهش های خارجی با مجموع رویکردهای کمی و کیفی بیشتر بر نقش تجمعات در افزایش کرونا و همچنین تغییرات نرخ ازدواج در عصر کرونا اشاره دارند.

روش شناسی

پژوهش حاضر با روش کیفی انجام گرفته است؛ زیرا به دنبال کشف و فهم شرایط اقتصادی الزام آور برگزاری مناسب ازدواج در دوران کووید ۱۹ است. از آنجا که موضوع تحقیق حساس و پدیده های مورد مطالعه از نوع انسانی اند، همان طور

^{۲۳} -Dawood Yusef

^{۲۴} -Motasem N. Saidan

که کرسول (۱۴۰۰) بیان می‌دارد، نیاز به گفت‌وگوی مستقیم با افراد، بررسی دیدگاه‌ها، تجربیات و به طور کلی شنیدن داستان آن‌ها از زبان خودشان احساس می‌شود. به همین علت، تحقق اهداف مذکور از طریق روش کیفی میسر می‌شود. همچنین همان‌طور که فروغی و علیزاده (۱۳۹۷) بیان می‌دارند، تحقیق کیفی کار را از معانی ذهنی و اجتماعی نسبت به پدیده‌ها آغاز می‌کند و سعی می‌کند تا تنوع ذهنیت و دیدگاه‌ها نسبت به موضوعات را در میان اقشار و گروه‌های مختلف جامعه نشان دهد. از طرف دیگر تحقیق کیفی سعی می‌کند بستر و زمینه‌هایی که این دیدگاه‌ها در میان آن‌ها پدید می‌آید و در ارتباط با آن‌ها معنا می‌یابد را نیز به حد کفایت بررسی کند. «تحقیق کیفی عموماً به هر نوع تحقیقی اطلاق می‌شود که یافته‌های آن از طریق فرایندهای آماری و با مقاصد کمی سازی به دست نیامده باشند. این نوع تحقیق، تحقیقی است که اطلاعات خود را با ارجاع به عقاید، ارزش‌ها و رفتارها در بستر اجتماعی دست‌نخورده به دست می‌آورد» (صنعتی، ۱۳۹۷: ۳۲۳).

در پژوهش حاضر به منظور شناخت بیشتر ابعاد موضوع و کسب نتایج متنوع از رویکرد مردم‌نگاری استفاده شده است. مطابق رویکرد مذکور و همان‌طور که هریس^{۲۵} بیان می‌کند «قوم‌نگاری طرحی کیفی است که در آن پژوهشگر به توصیف و تفسیر الگوهای ارزشی، رفتارها، باورها و زبان مشترک و آموخته شده یک گروه می‌پردازد» همچنین مطابق نظر کرسول^{۲۶} استفاده از رویکرد مردم‌نگاری در این است که «قوم‌نگاری در مقام فرایند، مستلزم مشاهدات گسترده از گروه مدنظر و اغلب از طریق مشاهده مشارکتی است که در آن پژوهشگر در زندگی روزمره افراد غوطه‌ور شده، با مشارکت‌کنندگان مصاحبه کرده و آنان را مشاهده می‌کند. قوم‌نگاران معنای رفتار، زبان و تعامل میان اعضای گروه فرهنگی مد نظرشان را مطالعه می‌کنند»

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفته است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی بوده و داده‌های متنوع و پراکنده را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۴). مطابق این روش پس از انجام مصاحبه‌ها با مشارکت‌کنندگان، مصاحبه‌ها به شکل مکتوب درآمدند و مهم‌ترین گزاره‌های هر مصاحبه استخراج و مضامین از گزاره‌ها استخراج گردید. در مرحله بعد مضامین پایه نزدیک به هم در یک گروه قرار گرفته و مضامین اصلی را ساختند و پس از طی این مراحل مضمون فراگیر یا حاکم بر کل متن مشخص شد.

میدان پژوهش حاضر متشکل از کلیه افراد ۱۸ تا ۶۰ سال ساکن شهرستان جیرفت است که با روش نمونه‌گیری هدفمند^{۲۷} و با حداکثر تنوع برای مصاحبه^{۲۷} برگزیده شده‌اند. در پژوهش حاضر از افرادی چون برگزارکنندگان و مشارکت‌کنندگان در مراسم ازدواج و افراد با جایگاه اقتصادی مختلف مصاحبه گرفته شده است تا دیدگاه و نظرات آن‌ها در این رابطه مورد بررسی قرار گیرد. همچنین از افرادی که در نهادهای مهمی چون وزارت بهداشت، فرمانداری، نیروی انتظامی، نهادهای اقتصادی و ... مشغول به خدمت هستند نیز مصاحبه به عمل آمده است؛ چراکه این افراد با

^{۲۵} -Harris

^{۲۶} -Targeted sampling

^{۲۷} -Interview

مسئله پژوهش حاضر ارتباط نزدیک دارند و دیدگاه و تجربیات آن‌ها غنی و معنادار است. نمونه‌گیری پژوهش حاضر از آن جهت هدفمند است که آگاهانه و به طور صریح در پی نمایان کردن ابعاد و پیامدهای مسئله پژوهش است. همچنین با توجه به همه‌گیری ویروس کرونا و رواج مناسک ازدواج و همچنین اهمیت ویژه مسائل اقتصادی در شکل‌گیری مناسک ازدواج، مسئله انتخاب هدفمند و تنوع در داده جهت رسیدن به نتایج بهتر، میسر خواهد شد. پژوهش حاضر در بازه زمانی بهار ۱۴۰۰ تا بهار ۱۴۰۱ و در محیط جغرافیایی-اجتماعی شهرستان جیرفت واقع در استان کرمان صورت گرفته است.

پژوهش حاضر جهت گردآوری داده‌ها تکنیک مصاحبه عمیق^{۲۸} را به خدمت گرفته است؛ چراکه مطابق نظر بویس و نیل^{۲۹} (۲۰۰۶) مصاحبه‌های عمیق برای کسب اطلاعات مفصل در مورد یک فرد، همچنین بررسی عمیق افکار، رفتار و مسائل جدید مفید هستند و مزیت اصلی مصاحبه عمیق این است که جزئیات بیشتری ارائه می‌دهد، مصاحبه‌های عمیق انعطاف‌پذیر هستند چون می‌شود آن‌ها را به روش‌های مختلف ارائه کرد. در این روش مکان مصاحبه به دور از سر و صدا و جهت آسودگی خیال مصاحبه‌شونده زمان مصاحبه کاملاً با هماهنگی طرفین تعیین شد. جهت ثبت داده‌ها از دو روش یادداشت‌برداری و ضبط صدا و نهایتاً تایپ آن‌ها استفاده شده است که انجام این تمهیدات در کنار هم موجب حفظ داده‌ها و مانع از پراکندگی یا گم شدن آن‌ها می‌شود. پس از انجام تمهیدات ذکر شده از ۳۴ نفر مصاحبه به عمل آمد که جهت تکمیل یافته‌ها از تعدادی از مشارکت‌کنندگان بیش از یک‌بار مصاحبه گرفته شد.

در پژوهش حاضر با توجه به اینکه پدیده‌های مورد مطالعه از نوع انسانی‌اند جهت رعایت معیارهای اخلاقی تمهیداتی چند صورت گرفته است. ۱- قبل از شروع مصاحبه انگیزه، هدف و کاربرد پژوهش به طور خلاصه شرح داده شد ۲- جهت اطمینان خاطر مصاحبه‌شونده مدارک شناسایی شخصی و دانشگاهی محقق در اختیار وی قرار گرفت ۳- به مصاحبه‌شونده اطمینان خاطر داده شده است که اطلاعات آن تحت هیچ شرایطی افشا نخواهد شد و محقق به جای ذکر اسامی آن‌ها از کدهای قابل تشخیص برای خود استفاده می‌کند ۴- به مشارکت‌کنندگان اختیار تام داده شد که هر زمان مایل بودند مصاحبه را ترک کنند.

جهت تأمین روایی^{۳۰} در پژوهش حاضر راهکارهایی مدنظر بوده است. ۱- روش ارزیابی توسط مشارکت‌کنندگان، در این روش داده‌ها پس از ثبت و ضبط توسط پژوهشگر جهت تحلیل، تفسیر، کنترل و تأیید صحت و سقم آن‌ها مجدداً در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفتند. ۲- روش ممیزی، در این روش داده‌های تحقیق پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل در اختیار چند تن از پژوهشگرانی قرار گرفت که در زمینه مطالعات کیفی فعالیت داشتند. این افراد هیچ منفعت و ارتباطی با پژوهش حاضر ندارند. نهایتاً پس از بررسی و ارزیابی‌های صورت گرفته توسط این افراد تغییراتی نیز اعمال شد.

^{۲۸} -In depth interview

^{۲۹} -Carolyn Boyce & Palena Neale

^{۳۰} -validity

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر پس از مصاحبه‌های صورت گرفته، ۱۱ مضمون اصلی با نگاه به مضمون فراگیر به دست آمده است که در اینجا به طور مختصر به توضیح این مضامین به همراه تعدادی از نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان بسنده می‌شود. مقولات به دست آمده عبارتند از: اقتصاد زیربنای ازدواج، بذل به مثابه استقلال مالی، تقلیل تجملات، تورم و اقتصاد غیرقابل پیش بینی، فشار هنجاری تجملات، کرونا مغلوب بذل، معادله مکان: از تالار به خانه و نمایش قدرت.

اقتصاد زیربنای ازدواج

با جست‌وجو در لابه‌لای مصاحبه‌های صورت گرفته به وفور می‌توان مشاهده کرد که اکثریت مشارکت‌کنندگان به مضمون بالا اشاره دارند. با توجه به داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، مضمون اقتصاد زیربنای ازدواج به دو بُعد قابل تفکیک است.

۱- نقش متغیرهای اقتصادی در شکل‌گیری ازدواج

۲- پیامدهای عدم تمکن مالی بر ازدواج

مضامین استخراج شده از مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که متغیر اقتصاد نقش پررنگی را در برگزاری مراسمات ازدواج بازی می‌کند، به طوری که تا فرد بضاعت مالی کافی را نداشته باشد به احتمال فراوان مراسم ازدواج برگزار نخواهد شد. تاهل و درآمدن از مجرد با آنکه در فضای اجتماعی-فرهنگی کشور ما و از جمله میدان پژوهش حاضر بسیار امر پسندیده‌ای است و همواره به نیکی از آن یاد می‌شود؛ اما یک سری پیش‌نیازها و سازوکارها را به همراه خود دارد که از آن جمله می‌توان به اهمیت مسائل اقتصادی در شکل‌گیری آن اشاره کرد. در زمینه نقش متغیرهای اقتصادی بر شکل‌گیری ازدواج خرده مضامینی چون «نقش پررنگ اقتصاد در شکل‌گیری ازدواج»، «برگزاری مراسم منوط به توان مالی»، «اولویت شرایط اقتصادی در شکل‌گیری ازدواج» و «وابستگی ازدواج و شرایط مالی» استخراج شده است. مضامین فوق هر کدام به اهمیت اقتصاد و وابستگی ازدواج به آن اشاره دارند که مشارکت‌کنندگان به اشکال مختلف به این موضوع اشاره دارند که برای نمونه به چند مورد اشاره می‌شود.

* متغیر شرایط اقتصادی نقش اصلی در برگزاری مراسمات ازدواج رو داره (مصاحبه ۱۲)

* تا فرد توان مالی نداشته باشه مراسم ازدواجی هم برگزار نمی‌شه (مصاحبه ۱۲)

پیامدهای عدم تمکن مالی بر ازدواج بعد دیگری از مضمون اقتصاد زیربنای ازدواج است. مشارکت‌کنندگان همان‌طور که بر اهمیت اقتصاد و نقش آن در شکل‌گیری ازدواج اشاره داشتند بر پیامدهایی که عدم تمکن مالی بر ازدواج بر جای می‌گذارد نیز تأکید داشتند. در واقع اقتصاد از آن چنان جایگاهی برخوردار است و نقش کلیدی در رونق و فتنه امور دارد که یکی از ارکان اصلی شکل‌گیری ازدواج محسوب می‌شود و چنان چه افراد از شرایط اقتصادی خوبی برخوردار نباشند

موانعی بر سر راه ازدواج آن‌ها شکل خواهد گرفت که مضامین به دست آمده حاصل از مصاحبه‌ها از جمله «تعویق مراسم ازدواج به دلیل مشکلات مالی»، «کاهش گرایش به ازدواج در پی مشکلات مالی» و «لغو ازدواج به دنبال معضل مالی» در این زمینه پیامدهای وضعیت نامناسب اقتصادی را نشان می‌دهد. همچنین برای پی بردن به اهمیت این موضوع در زیر به گفته یکی از مشارکت‌کنندگان استناد می‌شود.

* *الآن از هر کسی بی‌رسی چرا ازدواج نمی‌کنی؟ می‌گه پول ندارم. خب اگر جوونا وضع خوبی داشتن قطعاً دلشون نمی‌خواست زیاد مجرد بمونن (مصاحبه ۱)*

بذل به مثابه استقلال مالی

بسیاری از مشارکت‌کنندگان به مضمون *بذل به مثابه استقلال مالی* اشاره داشتند. با دقت در اکثر مصاحبه‌های صورت گرفته می‌توان به اهمیت بذل به عنوان یکی از محرک‌های ازدواج در دوران کرونا در میدان پژوهش حاضر پی برد. با توجه به مصاحبه‌های انجام شده می‌توان گفت بذل کنشی است که طی آن افراد در مراسم عروسی اقوام و دوستان خویش حاضر می‌شوند و مبلغی را تحت عنوان بذل (فضل) به عروس و داماد در شب عروسی‌شان پرداخت می‌کنند. این مبالغ پرداختی بسته به نوع رابطه با عروس و داماد، نسبت فامیلی و توانایی مالی افراد متغیر خواهد بود. به عنوان مثال اقوام و خویشان نزدیک به عروس و داماد به مراتب مبلغ بیشتری را از سایرین پرداخت می‌کنند.

مشارکت‌کنندگان بر این عقیده هستند که زندگی افراد به واسطه ازدواج رونق می‌گیرد و به طرز کاملاً مشهودی در زمینه‌های مختلف سروسامان می‌یابد از جمله در بُعد اقتصادی. در واقع یکی از چشم‌اندازهای افراد از برگزاری ازدواج، منفعت مادی و رسیدن به استقلال مالی است که این مهم از طریق سنت بذل تا حدود زیادی میسر می‌گردد. پدر و مادرهای عروس و داماد از همان سنین کودکی مبلغی را از طرف آن‌ها به عنوان بذل به سایر افرادی که عروسی می‌گیرند می‌دهند و این مبالغ در طول سال‌های متمادی روی هم انباشته شده و در شب عروسی به دست زوجین می‌رسد که در نهایت تا حدودی زیادی موجبات استقلال مالی عروس و داماد را فراهم می‌آورد. مشارکت‌کننده شماره ۲۷ بذل را همچون جویباری می‌داند که این شاخه‌های کوچک به مرور به هم می‌پیوندند و در نهایت تشکیل یک رود بزرگ را می‌دهند. سایر مشارکت‌کنندگان نیز به اشکال مختلف بر اهمیت بذل در جهت نائل آمدن به استقلال مالی اشاره کرده‌اند که به عنوان مثال به یک نمونه اشاره می‌شود.

* *در نتیجه ازدواج افراد به استقلال مالی بیشتری می‌رسن؛ چون از همه طرف بهشون کمک می‌رسه. پدر و مادرا کمک می‌کنن، اقوام بذل میدن، وام ازدواج و کلی چیزای دیگه (مصاحبه ۳۴)*

همچنین مشارکت‌کننده ۱۲ یکی از کارکردهای بذل را ایجاد اشتغال می‌داند و در این باره اظهار داشته است که «یکی از دلایل ازدواج تو دوران کرونا دستیابی به همین پول و هدایا بود که افراد با استفاده ازش بتونن عرضه و تقاضاهاشون رو برطرف کنن. وقتی پول خوبی بیاد دستت باهاتش می‌شه کارای زیادی کرد. من خودم خلیلیا رو دیدم بعد از عروسی، به خاطر اون بذلی که به دست آوردن تونستن برا خودشون شغلی دست‌وپا کنن» (مصاحبه ۱۲)

تقلیل تجملات

با توجه به مواردی چون طولانی شدن پاندمی کووید-۱۹ و اهمیت پدیده ازدواج، افراد زیادی تصمیم به برگزاری ازدواج گرفتند یا قصد برگزاری آن را در آینده و در زمان شیوع کرونا دارند؛ اما این برگزاری مناسک ازدواج تا حد زیادی تحت الشعاع رعایت پروتکل های بهداشتی قرار گرفته است. یکی از رسومات رایج افراد حاضر در میدان پژوهش حاضر برگزاری مناسک ازدواج در تالارها است که این رسم عموماً هزینه های زیادی را برای عروس و دامادها به بار می آورد. به عنوان مثال هزینه ورودی تالار که بر حسب امکاناتی چون تنوع غذا و میوه، محل قرار داشتن تالار، خدمات جانبی مثل نورپردازی و ... محاسبه می شود، بسیار زیاد خواهد بود. با بسته شدن تالارها به دنبال قوانین مصوب کرونایی جمع کثیری از افراد تصمیم به برگزاری مناسک ازدواج در منازل شخصی خود گرفتند که این اقدام به معنای کاهش چشم گیر هزینه های برگزاری مناسک ازدواج است. در واقع کرونا باعث تقلیل تجملات ازدواج و به دنبال آن ایجاد فرصت های اقتصادی شده است. مشارکت کننده شماره ۲۷ این موضوع را این چنین توصیف می کند «من یه دو سه ماهی تو نوبت تالار بودم؛ ولی هر روز یه دستورالعمل جدید می اومد که می گفتن نمی شه. بعد از مشورتی که با خانوادم داشتم تصمیم گرفتیم عروسی رو تو خونمون برگزار کنیم و اتفاقاً چقدر خوب شد برامون؛ چون پول یه چیزای زیادی مثل تزئینات تالار، ورودی و خیلی چیزا کم شد. آخرش که نشستیم حساب و کتاب کردم دیدم یه ۲۰ میلیونی تو هزینه هام صرفه جویی شده»

یکی دیگر از مصادیق تجمل و شاید اسراف در مراسمات ازدواج قبل از کرونا پذیرایی از مهمانان با چند نوع میوه و غذا بود. با شیوع کرونا یکی از دستورات عملی های که به تالارها و در کل برگزاری مراسمات با جمعیت ابلاغ شده است لزوم پذیرایی در قالب بسته بندی و به صورت بیرون است که این به نوبه خود سهم بسزایی در کاهش تجملات ازدواج دارد. مشارکت کننده شماره ۹ در این بار می گوید «من یه دو سالی بود که عقد بودم. خوب که فکر کردم دیدم شرایط خوبیه با هزینه کم هم عروسیمو بگیرم هم بذلمو جمع کنم. در ضمن یه کاریم کنم که کسی کرونا نگیره. من کارت عروسیمو که چاپ کردم داخلش شماره کارت خودم و خانومم نوشتم و شماره واتساپم رو هم دادم که هر که نمی تونه بیاد پول رو واریز کنه و عکس فیش واریزی رو برام بفرسته که خیلی ها همین کار رو کردن. بعدش من گفتم حالا چرا تو تالار بگیرم که هم کلی هزینه داره هم ممکنه خدایی نکرده بعضیا کرونا بگیرن. به خاطر همین تصمیم گرفتیم یه بعد از ظهر تو کافه عموم از ساعت ۲ تا ۵ برگزارش کنم. اتفاقاً همین کار رو کردم تو کافه عموم برگزار کردم و همه می اومدن بذل می دادن و می رفتن. پذیرایمونم یه میوه و کیک بود که بسته بندی کرده بودیم و می دادیم دست مردم که می گرفتن و می رفتن»

تورم و اقتصاد غیرقابل پیش بینی

مطابق نظرات و عقاید مشارکت کنندگان این پژوهش، یکی از دلایل ازدواج افراد در دوران پاندمی کووید-۱۹ با وجود آگاهی از خطرات این ویروس، اوضاع نا به سامان اقتصادی و عدم ثبات قیمت ها است. زندگی امروزه تا حدودی زیادی بر

محوریت اقتصاد می‌چرخد. امروزه کمتر حوضه‌ای را می‌توان یافت که تحت تأثیر اقتصاد قرار نگرفته باشد. در واقع اقتصاد طیفی از مسائل خرد و کلان را در بر می‌گیرد که یکی از این زمینه‌ها مسئله ازدواج است. بنابر نظرات مشارکت‌کنندگان می‌توان گفت پول بار اصلی برگزاری یک ازدواج را بر دوش می‌کشد و این مباحث اقتصادی هستند که تا حدود زیادی زمان، مکان و نحوه برگزاری مناسک ازدواج را شکل می‌دهند. این موضوع از چنان اهمیت برخوردار است که با وجود شیوع کرونا در زمان حاضر یکی از علل برگزاری مناسک ازدواج به همین بُعد اقتصادی برمی‌گردد. در این زمینه و بر اساس گفته‌های مشارکت‌کنندگان مضامین متعددی از جمله «نفوذ بعد اقتصادی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به ازدواج» استخراج شده است. مشارکت‌کننده ۲۷ این موضوع را این چنین توصیف می‌کند «برگزاری مراسم ازدواج تو دوران کرونا ابعاد مختلفی دارد مثل رفع نیاز جنسی، تشکیل خانواده و ... ولی به نظر من بعد اصلیش اقتصادی. حالا یا به علت کاهش هزینه یا اصلاً به خاطر ترس از گرون تر شدن اجناس خیلیا تصمیم به ازدواج گرفتن»

* ترس از گرون تر شدن قیمت‌ها باعث شد سریع عروسی بگیریم؛ چون واقعا نمی‌دونستم یک ماه بعد وضعیت قیمت‌ها چی می‌شه (مصاحبه ۱۴)

* علت برگزاری این مراسما به بعدش اقتصادیه و هر چی ما جلو میریم ارزش پول کمتر می‌شه. الان شاید بشه با ۱۰۰ میلیون ازدواج کرد؛ ولی قطعاً سال بعد با ۲۰۰ میلیون نمی‌شه (مصاحبه ۱۹)

فشار هنجاری تجملات

مضمون فشار هنجاری تجملات، اشاره به وضعیتی دارد که تحت تأثیر تجملات در پاره‌ای از موارد یک مراسم ازدواج لغو یا به شکل کاملاً تجملاتی برگزار می‌شود. مطابق گفته‌های مشارکت‌کنندگان در این زمینه می‌توان گفت: بسیاری از خانواده‌ها تعلق خاطر بسیار قوی به تجملات دارند و برگزاری مراسم با زرق و برق فراوان را نوعی ارزش می‌دانند. برخی از خانواده‌ها آن چنان ارزش و جایگاهی برای تجملات در نظر می‌گیرند که برگزاری مناسک ازدواج به شکل ساده را برای خود ننگ می‌دانند. نکته قابل ذکر در اینجا این است که در شرایط کنونی که شاهد شیوع گسترده و ویروس کرونا هستیم، عملاً برگزاری مراسمات عروسی به شکلی کاملاً تجملاتی میسر نیست؛ زیرا پروتکل‌های بهداشتی مصوب از سوی نهادهای ذی‌ربط این امکان را تا حدود زیادی از برگزارکنندگان مناسک ازدواج سلب کرده است. همین امر مزید بر علت شده است تا بسیاری از افرادی که جایگاه اقتصادی مناسبی دارند و میل زیادی به برگزاری ازدواج تجملاتی دارند، تن به ازدواج ساده و در چارچوب پروتکل‌های بهداشتی تعریف‌شده ندهند. در واقع تجملات از آن چنان ارزش‌والایی در نزد این افراد برخوردار است که برگزاری ازدواج در شرایط کنونی و در قالب مناسک ساده را جایز نمی‌دانند. این اشخاص عموماً مراسم ازدواج را به امید پایان گرفتن و ویروس کرونا و برگزاری ازدواج تجملاتی به تعویق می‌اندازند.

در این زمینه و بر اساس نظرات مشارکت‌کنندگان چند خرده مضمون مرتبط با مضمون مذکور استخراج شده که از این قرار هستند. «توجه بیش از حد به تجملات»، «تجملات، دلیل تعویق ازدواج در دوران شیوع کرونا» و «تمایل اشخاص ثروتمند به برگزاری ازدواج تجملاتی» در اینجا گفته‌های مشارکت‌کنندگان در این زمینه قابل توجه است.

* بیشتر خانواده‌ها برگزاری مراسم بدون تجملات را ننگ می‌دونن، به همین خاطر سعی دارن یه مراسم دهن پرکن بگیرن (مصاحبه ۱۰)

* به خاطر همون بحث تجملات خیلیا ممکنه تو این دوران جشن نگیرن و بذارن بعد از کرونا تا بتونن با تجملات و تشریفات کامل بگیرن (مصاحبه ۱۳)

* خانواده‌ها مراسم نگرفتن رو باعث سرشکستگی می‌دونن (مصاحبه ۱۴)

کرونا مغلوب بذل

با پیدایش و همه‌گیری ویروس کرونا بسیاری از امور در سراسر ایران و از جمله میدان پژوهش حاضر به حالت تعلیق در آمد از جمله این امور می‌توان به پدیده ازدواج اشاره کرد. مطابق نظر مشارکت‌کنندگان پژوهش، میزان برگزاری مراسم ازدواج تا پایان پیک دوم کرونا روندی نزولی داشته است؛ اما پس از ادامه یافتن ویروس کرونا بسیاری از افراد تصمیم به برگزاری ازدواج گرفتند. در زمینه کرونا مسئولین و متصدیان امر بهداشت همواره بر رعایت پروتکل‌های بهداشتی در دوران شیوع کرونا مخصوصاً در زمان وضعیت قرمز کرونایی تأکید داشتند. یکی از این پروتکل‌های بهداشتی عدم برگزاری مناسک ازدواج در اوج شیوع کرونا یا برگزاری جشن با حداقل جمعیت است؛ اما علی‌رغم تأکید خاص مسئولین بر رعایت نکات بهداشتی در بسیاری از موارد این مهم به خصوص در مراسم‌های عروسی مورد غفلت قرار می‌گیرد که مشارکت‌کنندگان دلیل این مسئله را متوجه سنت بذل و جمع‌آوری آن توسط افراد می‌دانند.

* این مسئله بذل به خاطر اهمیتی که داشت کرونا رو از صحنه خارج کرد. در واقع شرایط اقتصادی این قدر بد هست که پروتکل‌های بهداشتی قربانی این سنت بذل و جمع‌آوری هدایا شدن (مصاحبه ۳۴)

* یه نوع کشمکش پنهان بین رعایت پروتکل‌های بهداشتی و بذل بود که نهایتاً جمع‌آوری بذل پیروز شد (مصاحبه ۳۱)

در مجموع و بر اساس گفته‌های مشارکت‌کنندگان می‌توان گفت در شرایط حاضر، نوعی رقابت پنهان بین بذل و کرونا وجود دارد و مردم می‌بایست بین سلامتی و جمع‌آوری بذل یکی را انتخاب کنند که بسیاری از افراد انگشت انتخاب بر روی بذل گذاشته‌اند و تا حدودی نسبت به رعایت پروتکل‌های بهداشتی بی‌اعتنا بوده‌اند. نظر مشارکت‌کنندگان حاوی این پیام است که در عصر کرونا و در رقابت موجود بین کرونا و بذل، کرونا شکست خورده است و این بذل است که بر سریر قدرت تکیه زده و کرونا را از میدان به در کرده است.

معادله مکان: از تالار به خانه

در دوران کرونا برخی از افراد تصمیم گرفتند که مکان برگزاری مراسم ازدواج را از تالارها به خانه منتقل کنند. تا پیش از شیوع کرونا درصد بالایی از مراسمات ازدواج در تالارها برگزار می‌شد؛ اما با شیوع کرونا اوضاع تا حد زیادی در این زمینه دگرگون شده و بخش اعظمی از ازدواج‌ها در منازل شخصی افراد شکل می‌گیرد. نظر مشارکت‌کنندگان در این رابطه القا کننده این موضوع است که در پاره‌ای از موارد پایبندی به رسومات از اهمیت زیادی برخوردار است؛ حتی اگر

بار مالی زیادی را به همراه خود داشته باشد. در این زمینه همچنین می شود به تقلید و چشم و هم چشمی از دیگران نیز اشاره کرد که مصداق بارز موارد مذکور برگزاری ازدواج در تالارها است. این روند تا پیش از کرونا به شدت رواج داشت؛ اما با سر برآوردن کرونا بسیاری از مراسمات ازدواج به خانه ها منتقل شدند.

بسیاری از مشارکت کنندگان در این زمینه نظرات خود را بیان کرده اند که در اینجا به ذکر چند مورد بسنده می شود.

* قطعاً برگزاری ازدواج تو خونه هزینش کمتر از تالار، تو خونه تقریباً هزینه هات نصف می شن (مصاحبه ۱۹)

من یه دوست بندری دارم که به خاطر بسته بودن کرونا مجبور شد تو خونه عروسی بگیره بعدش بهم گفت اگه می خواستم تو تالار عروسی بگیرم از پول ورودی و پذیرایی و دی جی چیزی حدود ۵۰ میلیون بیشتر خرجم می شد (مصاحبه ۲۹)

نمایش قدرت

بسیاری از مشارکت کنندگان پژوهش حاضر، نمایش قدرت را یکی از انگیزه های شکل گیری مناسک ازدواج در دوران کرونا می دانند. با جهانگیر شدن ویروس کرونا و اشاعه آن عده زیادی از افراد به دلایلی چون جلوگیری از ابتلا به ویروس کرونا و کاهش هزینه ها سبک ازدواج ساده را برگزیدند؛ اما تمامی افراد و اقشار در دوران کرونا به سبک ازدواج ساده روی نیاوردند. داده های حاصل از مصاحبه ها بیانگر این مطلب است که بسیاری از افراد ثروتمند نیز همچون سایرین در عصر کرونا تصمیم به ازدواج گرفتند؛ اما با این تفاوت که عده ای از آن ها در قیدوبند پروتکل های بهداشتی نیستند و التفاتی به سبک ازدواج ساده ندارند. در واقع آنچه که سبب این امر شده ثروت و دارایی مادی این افراد است؛ چراکه آن ها دوست دارند به واسطه این ثروت مادی شناخته شوند و برجسب پولدار بودن را به یدک بکشند. این دست از افراد که برای خود ثروت و جایگاه مادی خوبی به هم زده اند، تمایل دارند این ثروت و قدرت ناشی از آن را به نمایش بگذارند. در زمینه مضمون نمایش قدرت، خرده مضامینی چون «نمایش قدرت، علت برگزاری مراسم»، «برگزاری مراسم به دلیل رقابت در نمایش تجمل»، «تأثیر رقابت و تقلید بر نحوه برگزاری مناسک ازدواج» و «خودنمایی محرک برگزاری ازدواج» را می توان نام برد. مشارکت کنندگان به شکل زیر نظر خود را در این رابطه ابراز کرده اند.

* یکی از دلایل گرفتن مراسم تو دوران کرونا میل به نشان دادن قدرت است. مثلاً طرف خیلی پولدار و این موضوع رو با گرفتن یه جشن خیلی بزرگ نشون می ده (مصاحبه ۴)

* چند نفر رو می شناسم که حاضر بودن پول بیشتری بدن که عروسی تو تالار برگزار بشه، حالا چرا؟ به خاطر اینکه پولدارن و می خواستن جلو مهموناشون کلاس بنارن (مصاحبه ۳۳)

هنجارهای مبادله

مقوله هنجارهای مبادله، دربردارنده این نکته است که در پی انجام برخی امور از جانب افراد، پدیده ای تحت عنوان هنجارهای مبادله صورت می گیرد. در واقع افراد بعد از انجام پاره ای از امور خود را در وضعیتی قرار می دهند که ملزم به نوعی دادوستد مادی و معنوی با سایر افراد می باشند. این نوع مبادلات که انواع متنوعی را نیز در بر می گیرد از دیرباز در

میان مردمان جنوب استان کرمان و از جمله شهرستان جیرفت رواج داشته است. با گذشت زمان این مبادلات شکلی هنجاری و ارزشی به خود گرفته در واقع این مبادلات نوعی حامی و پشتیبان را در پشت سر خود می بیند که هنجار نام دارد. قدرت این هنجارهای مبادله تا آن حد زیاد است که حتی در زمان شیوع ویروس خطرناکی چون کرونا در بسیاری از جاهای میدان پژوهش حاضر به قوت خود باقی است و همانند زمان پیش از کرونا اجرا می گردد.

همان طور که در دو مقوله بذل به مثابه استقلال مالی و بذل به مثابه اشتغال اشاره شده است، یکی از رسومات قدیم مردمان جیرفت سنت بذل است. در واقع مردم در جشن های عروسی اقوام و دوستان خویش حاضر می شوند و مبلغی را تحت عنوان بذل به عروس و داماد می دهند. بذل دهنده این کار را با هدف دریافت پول بیشتر در هنگام جشن عروسی خود انجام می دهد. عروس و داماد نیز موظف هستند مبالغ دریافتی را در هنگام عروسی دیگران به همراه مبلغی بیشتر به صاحبش برگردانند. به طور کلی این فرایند حاکی از وضعیتی دارد که می شود از آن تحت عنوان مبادله بذل نام برد که خرده مضمون «مبادله بذل در مراسم ازدواج» نیز در این زمینه و از دل مصاحبه ها استخراج شده است. مشارکت کننده ۲۲ به عنوان شخصی که بارها در مراسمات ازدواج شرکت کرده و به سنت بذل پایبند است این موضوع را چنین توصیف می کند «من یادمه تقریباً از زمانی که هفت، هشت ساله بودم بابام هر جا که می رفتیم عروسی، از طرف من بذل می داد و ما این مبلغی رو که به بقیه می دادیم رو می نوشتیم. از وقتیم که خودم بزرگ شدم و دستم تو جیب خودم بوده هر جا می رفتم عروسی بذل می دادم؛ البته پولی که می دادم برا هر کس فرق داشت. مثلاً مبلغی که به اقوام می دادم خیلی بیشتر از مبلغی بود که مثلاً به همسایمون می دادم. ما وقتی میریم عروسی بقیه و بذل می دیم توقع داریم اونام بیان بهمون بذل بدن. در کل بذلی که به دیگران می دیم مثل یه طلبه»

بحث و نتیجه گیری

در زمان اوج ویروس کرونا که بر تمامی دنیا سایه افکنده بود. توجه و شناخت همه جانبه این بیماری امری مهم به نظر می رسید؛ چراکه ویروس کرونا تقریباً تمام دنیا و مردمان آن را درگیر خود کرده بود. در آن شرایط کمتر حوضه ای بود که از نفوذ کرونا و پیامدهای آن در امان مانده باشد. به عنوان مثال در این زمینه می توان به دو مبحث اقتصاد و ازدواج در عصر کرونا اشاره کرد. همچنین ازدواج پدیده ای نام آشنا و دارای قدمتی به درازای تاریخ است. ازدواج امری اجتماعی و دارای جایگاه والایی در زندگی بشر است. به واسطه ازدواج می باشد که فرد به فراخور قوانین و عرف از منزلت و مشروعیت بیشتری بهره می برد. شاید بتوان ازدواج را به جوی آبی تشبیه کرد که همواره جاری و ساری است. در آن شرایط که به نوعی هژمونی کرونا را بر جوامع بشری را شاهد بودیم، ازدواج نیز مشابه بسیاری از پدیده های اجتماعی تحت سیطره ویروس کرونا بوده است و شکل و شمایل برگزاری آن در فضای جامعه ایران دستخوش تغییرات چشمگیری شده است. لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی کیفی شرایط اقتصادی الزام آور برگزاری مناسک ازدواج در دوران کووید ۱۹ انجام شده است.

در پژوهش حاضر نظر به اینکه پدیده‌های مورد مطالعه از نوع انسانی‌اند و نیاز با مواجهه و مشاهده مستقیم دارند از روش کیفی است شده است. همچنین برای پی بردن به زوایای مختلف موضوع و غوطه‌ور شدن در جریان زندگی مشارکت‌کنندگان از رویکرد مردم‌نگاری استفاده شده است. شیوه گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق و با حداکثر تنوع بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفته است. مطابق این روش پس از انجام مصاحبه‌ها با مشارکت‌کنندگان، مصاحبه‌ها به شکل مکتوب درآمدند و مهم‌ترین گزاره‌های هر مصاحبه استخراج و از هر گزاره یک مضمون پایه یا خرده مضمون به دست آمد. در مرحله بعد مضامین پایه نزدیک به هم در یک گروه قرار گرفته و مضامین اصلی را ساختند و پس از طی این مراحل مضمون فراگیر یا حاکم بر کل متن مشخص شد که در اینجا به ذکر مضامین اصلی و توضیح مختصری در مورد آن‌ها اکتفا می‌شود.

۱- اقتصاد زیربنای ازدواج: با توجه به یافته‌های پژوهش، در شرایط حاضر که شاهد همه‌گیری ویروس کرونا هستیم. شکل و شمایل برگزاری مناسک ازدواج نسبت به قبل تغییرات گسترده‌ای پیدا کرده است. به عنوان مثال طول مراسم ازدواج از چند شبانه‌روز به چند ساعت رسیده است، تعداد مهمانان مراسم به شدت کاهش یافته است، از تجملاتی همچون برگزاری مراسم ازدواج در تالارها مجلل، سرو چند نوع غذا و میوه و... تا حدود زیادی چشم‌پوشی شده است. در مجموع این عوامل دست به دست هم داده و قشر جوان را به ازدواج در دوران کرونا تشویق کرده و این موضوع نشان دهنده اهمیت و نقش بنیادی مسائل اقتصادی در ازدواج است.

۲- بذل به مثابه استقلال مالی: سنت بذل نقش بسیاری مهمی در مسیر رسیدن قشر جوان به استقلال مالی ایفا می‌کند. والدین افراد مبلغی را تحت عنوان بذل از سنین کودکی و از طرف فرزند خود به دیگران پرداخت می‌کنند. خود فرد نیز پس از رسیدن به سنین جوان این روند را ادامه می‌دهد. در شب عروسی فرد این مبلغی که در طول سالیان طولانی به دیگران پرداخت کرده است را به صورت یکجا دریافت می‌کند که این سنت تا حدود زیادی به استقلال مالی فرد می‌انجامد.

۳- بذل به مثابه اشتغال: یکی از زیربناهای اصلی راه اندازی و شروع یک فعالیت تجاری، داشتن سرمایه مالی مناسب است که سنت بذل در این زمینه مسیر را برای جوانان زیادی هموار می‌کند. در واقع سرمایه به دست آمده حاصل از بذل بسیار ارزشمند و به نوعی دریچه ورود افراد به عرصه کسب و کار محسوب می‌شود.

۴- تقلیل تجملات: با شیوع پاندمی کرونا تغییرات گسترده و کاملاً محسوسی در نحوه برگزاری مناسک ازدواج به وجود آمده است. به طور مثال در پی سخت‌گیری‌های مصوب کرونایی در جهت رعایت پروتکل‌های بهداشتی بسیاری از مراسمات ازدواج به جای تالارها در منازل شخصی افراد برگزار می‌شوند یا برای حفظ سلامتی افراد و کاهش ریسک ابتلاء به کرونا در شب عروسی، در بیشتر موارد پذیرایی به شکل بیرون بر انجام می‌شود. در مجموع عواملی از این دست موجبات تقلیل تجملات و سبک ازدواج ساده در دوران شیوع کرونا را فراهم آورده است.

۵- تقلیل هزینه‌ها به مثابه فرصت اقتصادی: تأثیرات گسترده کرونا بر زندگی بشر، پدیده ازدواج را نیز بی نصیب نگذاشته است. به عنوان مثال بسیاری از مراسمات ازدواج در دوران کرونا از تالارها به خانه‌ها منتقل شدند، طول مراسمات

ازدواج کاهش یافته است، هزینه‌هایی چون تزئینات تالار، سرو چند نوع غذا و میوه و ... به شدت کاهش یافته است. عوامل مذکور به شدت موجب کاهش هزینه‌های ازدواج در دوران کرونا شده‌اند و همین امر بسیاری از افراد را تشویق به ازدواج در دوران کرونا کرده است؛ چراکه مسائل مالی برای اکثریت افراد در برگزاری ازدواج در اولویت قرار دارد.

۶- تورم و اقتصاد غیرقابل پیش‌بینی: نقش اقتصاد و مسائل مالی بر شکل‌گیری ازدواج غیرقابل انکار است. این موضوع از چنان اهمیت و جایگاهی برخوردار است که افراد زیادی حتی در عصر کرونا تصمیم به برگزاری مناسک ازدواج گرفتند. شکل‌گیری ازدواج دلایل و اهداف متنوعی دارد؛ اما یکی از دلایل اصلی ازدواج‌ها در دوران پاندمی کووید-۱۹ تورم حاکم بر اقتصاد کشور و عدم ثبات قیمت‌ها است. از این رو بسیاری از افراد چون اطمینان خاطر از کاهش قیمت‌ها یا حداقل ثبات قیمت‌ها ندارند، در دوران کرونا اقدام به ازدواج می‌کنند.

۷- فشاری هنجاری تجملات: در میدان پژوهش حاضر قدرت برخی از تجملات به قدری زیاد است که به نوعی هنجار و الزام تبدیل شده‌اند که در بسیاری از موارد اهرم‌های حمایتگری چون عرف و سنت را نیز پشت سر خود می‌بینند. در عصر کرونا برگزاری مناسک ازدواج در قالب تجملات کامل نوعی تقابل با پروتکل‌های بهداشتی محسوب می‌شود؛ لذا بسیاری از افراد به امید اتمام کرونا و با هدف برگزاری مناسک ازدواج با حداکثر تجملات در آینده، مراسم ازدواج خود را به تعویق انداخته‌اند. از طرفی بسیاری از افراد در دوران کرونا با چشم‌پوشی بر پروتکل‌های بهداشتی کرونا را از صحنه خارج و تجملات را بر صدر نشانده‌اند؛ زیرا نزد این افراد تحت هر شرایطی تجملات ارجح است.

۸- کرونا مغلوب بذل: با پیدایش و همه‌گیری ویروس کرونا بسیاری از امور در سراسر ایران و از جمله میدان پژوهش حاضر به حالت تعلیق در آمد از جمله این امور می‌توان به پدیده ازدواج اشاره کرد؛ اما پس از گذشت چندی مراسمات ازدواج به قوت قبل برگزار شدند و یکی از دلایل اصلی شکل‌گیری ازدواج در عصر کرونا سنت بذل است. در شرایط حاضر، نوعی رقابت پنهان بین بذل و کرونا وجود دارد و مردم می‌بایست بین سلامتی و جمع‌آوری بذل یکی را انتخاب کنند که بسیاری از افراد انگشت انتخاب بر روی بذل گذاشته‌اند و تا حدودی نسبت به رعایت پروتکل‌های بهداشتی بی‌اعتنا بوده‌اند. نظر مشارکت‌کنندگان حاوی این پیام است که در عصر کرونا و در رقابت موجود بین کرونا و بذل، کرونا شکست خورده است و این بذل است که بر سریر قدرت تکیه زده و کرونا را از میدان به در کرده است.

۹- معادله مکان: از تالار به خانه: با روی کار آمدن ویروس کرونا و ضرورت رعایت پروتکل‌های بهداشتی در زمینه ازدواج از جمله برگزاری ازدواج در فضای باز، رعایت فاصله اجتماعی و ... بخش عمده‌ای از مراسم‌های ازدواج از تالار به خانه‌ها منتقل شدند که این امر توفیقی اجباری در زمینه کاهش هزینه‌ها بوده است. افراد زیادی از این اقدام استقبال کردند؛ زیرا علاوه بر کاهش پیامدهای خطرآفرین کرونا، شاهد کاهش چشم‌گیر هزینه‌های ازدواج خود بوده‌اند.

۱۰- نمایش قدرت: میل به نمایش قدرت در برخی از افراد آن چنان قوی است که حتی ویروس خطرناکی چون کرونا نتوانسته است در برخی زمینه‌ها از جمله ازدواج بر این میل غلبه کند. بسیاری از افراد که از قدرت و مکنت بالایی برخوردارند دوست دارند این قدرت را به نحوی در معرض دید عموم قرار دهند و خود را به عنوان فردی قدرتمند معرفی

کنند. بسیاری از افراد ثروتمند از ازدواج به عنوان واسطه‌ای در جهت نمایش قدرت خود استفاده می‌کنند؛ لذا برای تحقق این امر سعی در برگزاری مناسک ازدواج در کمال شکوه و تجمل را دارند.

۱۱- **هنجارهای مبادله:** به دنبال دادوستد در برخی زمینه‌ها پدیده‌ای تحت عنوان هنجارهای مبادله صورت می‌گیرد که یکی از مصادیق بارز آن مبادله بذل است. یکی از رسومات قدیم مردمان جیرفت سنت بذل است. در واقع مردم در جشن‌های عروسی اقوام و دوستان خویش حاضر می‌شوند و مبلغی را تحت عنوان بذل به عروس و داماد می‌دهند. بذل دهنده این کار را با هدف دریافت پول بیشتر در هنگام جشن عروسی خود انجام می‌دهد. عروس و داماد نیز موظف هستند مبالغ دریافتی را در هنگام عروسی دیگران به همراه مبلغی بیشتر به صاحبش برگردانند. به طور کلی این فرایند حاکی از وضعیتی دارد که می‌شود از آن تحت عنوان مبادله بذل نام برد.

در انتها و با استناد به یافته‌های موجود می‌توان گفت پدیده ازدواج از دیرباز دارای اهمیتی وافر بوده است و حتی در عصر پر خطر کرونا اهمیت و عملکرد خود را از دست نداده است. ازدواج و مسائل مرتبط به آن از چنان جایگاه ممتازی برخوردار هستند که بسیاری از امور از جمله کرونا را در زیر چتر خود می‌گیرد. مجموع این عوامل که در ۱۱ مضمون اصلی به آن اشاره شد، تأکید بر مضمون فراگیر پژوهش یعنی **جاگرناات ازدواج در عصر کرونا** دارد. در کل و در پاسخ به مسئله پژوهش حاضر می‌توان گفت عواملی همچون انگیزه جمع‌آوری بذل در راستای تحقق استقلال مالی و ایجاد اشتغال، کاهش تجملات و زرق‌وبرق مناسک ازدواج، تورم و عدم ثبات قیمت‌ها، تمایل به نمایش قدرت و هنجار شدن برخی امور، موجبات افزایش ازدواج در عصر کرونا را فراهم آورده است.

در پژوهش حاضر مسئله‌ای مورد مطالعه قرار گرفته است که بسیار به روز و توجه به آن بسیار ضروری به نظر می‌رسد، چراکه مسائل اقتصادی در تمامی زمینه‌ها و از جمله ازدواج نفوذ پیدا کرده‌اند؛ لذا پژوهش حاضر این مهم را در دوران کرونا مورد توجه قرار داده است. از آن جایی که مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر افراد هستند و همچنین مسئله مورد پژوهش بسیار تازه است به نوعی کار اکتشافی صورت گرفته است که برای رسیدن به این مهم روش کیفی و رویکرد مردم‌نگاری به خدمت گرفته شده است.

پیشنهاد‌های پژوهشی

پژوهشگرانی که می‌خواهند در این زمینه کار تحقیقاتی انجام دهند می‌توانند کار خود را توسعه داده و از اقشار و گروه‌های مختلف مردم و همچنین از هر دو جنس زن و مرد داده‌های خود را به دست آورند. همچنین جهت تنوع در نتایج پژوهش می‌توانند یافته‌های خود را با زمان پیش از شیوع ویروس کرونا مقایسه نمایند.

پیشنهاد‌های کاربردی

مطابق با مسئله پژوهش و یافته‌های به دست آمده پیشنهاد می‌شود ۱- دولت و مراجع مربوطه در بُعد اقتصادی بستری فراهم آورند تا شرایط اقتصادی قشر جوانان جهت امر ازدواج شکل مناسبی پیدا کند. ۲- مسئولین مربوطه چه در دولت و چه در وزارت بهداشت جنبه‌های مختلف ازدواج جوانان را در نظر داشته باشند. ۳- دولت و کارگروه‌های اقتصادی

اقدامات لازم را در جهت کنترل و ثبات قیمت ها را انجام دهند. ۴- برگزارکنندگان مناسک ازدواج در عصر کرونا تنها مباحث اقتصادی را مدنظر قرار ندهند و پروتکل های بهداشتی را نیز مدنظر داشته باشند. ۵- کارگاه ها و محتوای آموزشی مناسب در این زمینه، توسط مسئولین تهیه و تدارک دیده شود و در اختیار گروه های مختلف مردم قرار گیرد.

منابع

۱. ابراهیمی، اسما؛ نظری، علی محمد و حسنی، جعفر (۱۳۹۶). آسیب شناسی روانی از منظر قرآن: تحلیل مضمون. اسلام و سلامت، ۲(۳)، ۱۵-۲۴.
۲. ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۹۹). پیامدهای اجتماعی شیوع ویروس کرونا در جامعه ایران. *ارزیابی تأثیرات اجتماعی*، ۱(۲)، ۸۹-۱۰۳.
۳. بیگ زاد، ابراهیم؛ قاری سید فاطمی، سید محمد؛ محمودی، سید هادی و لطیفیان، محمدحسین (۱۳۹۹). معضل کرونا در آینه حقوق بین الملل معاصر. *تحقیقات حقوقی*، ۲۳، ۱۱-۵۷.
۴. بنی جمال، سید محسن و صادقی فسایی، سهیلا (۱۴۰۰). جوانان و موانع ازدواج. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۰(۵۱)، ۹-۳۴.
۵. پاکزاد، بهنوش و اولیا، محمدباقر (۱۳۹۹). پاندمی کرونا، دکمه ری استارت کره زمین. *دانشگاه شهید صدوقی یزد*، ۲۸(۱)، ۲۲۲۹-۳۴.
۶. ثنائی ذاکر، باقر (۱۳۸۴). کلیات سنجش خانواده و ازدواج. *پژوهش های مشاوره*، ۱۴(۱۴)، ۹-۲۴.
۷. تازیکی نژاد، علی؛ شفیع سردشت، جعفر و شمسیان، اسماعیل (۱۳۹۳). ازدواج از منظر اقتصاد حقوق. *خانواده پژوهی*، ۱۰(۳۷)، ۷-۲۹.
۸. صنعتی، حسین (۱۳۹۷). *روش تحقیق*، تهران: مدرسان شریف.
۹. صادقی فسایی، سهیلا (۱۳۹۹). شرایط نامتعین و راهبردهای جوانان در مدیریت ازدواج. *مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۴(۳)، ۲۶-۵۳.
۱۰. فروغی، یاسر و عزیزاده، سجاد (۱۳۹۷). *آمار و روش تحقیق پیشرفته کمی و کیفی*، تهران: اندیشه احسان.
۱۱. کرسول، جان (۲۰۰۷). *پویش کیفی و طرح پژوهش*، ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی (۱۴۰۰). تهران: صفار.
۱۲. کوزر، لیونیس (۱۹۷۱). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی*، ترجمه محسن ثلاثی (۱۳۹۹). تهران: علمی.
۱۳. مهرکی، ایرج و غفرانی، آرش (۱۴۰۰). ازدواج مقدس. *ادب حماسی*، ۱۰(۱۸)، ۹۵-۱۱۴.
۱۴. مهربانی، وحید (۱۳۹۵). *نظریه اقتصادی ازدواج*. مدل سازی اقتصادی، ۱۰(۱)، ۴۹-۶۶.
۱۵. میرزایی، خلیل (۱۳۹۹). علت ها و پیامدهای همه گیری و عالم گیری ویروس کرونا - کووید ۱۹. *ارزیابی تأثیرات اجتماعی*، ۱(۲)، ۱۳-۴۱.
۱. Boyce, C & Neale, P. (۲۰۰۶). Pat conducting in- depth interviews. *Pat finder international conducting in depth interviews*, ۱-۱۲.
۲. Dew, J. (۲۰۰۸). Marriage and finance. *Hand book of consumer finance research*, ۳۳۷-۳۵۰.
۳. Harris, c. (۱۹۹۳). Whittness as property. *Harvard law review*, ۱۰۶, ۱۷۰۱-۱۷۹۱.
۴. Gresils Kahambing, J. (۲۰۲۱). Covid-۱۹, weddings and dynamic cosent. *Journal of public health*, 43(۲), ۴۱۱-۴۱.
۵. Rahiem, m. D. (۲۰۲۱). Covid-۱۹ and the surge of child marriages: a phenomenon in husatengg barrt Indonesia. *Child neglect*, ۱۰۵-۱۱۸.
۶. Manning, w.p. & payne, k. k. (۲۰۲۱). Marriage and divorce decline during the covid-۱۹ pandemic: A case study of five studes. *Socius*.

۷. N saidan, M; A shbool, M; Arabeyyat, O; T alshihabi, S; Al abdallat, Y; A barghash, M & Saidan, H. (۲۰۲۰). Estimation of the probable outbreak size of novel corona virius (covid-۱۹) in social gathering events and industrial activities. *International journal of infection disease*, 98, ۳۲۱-۳۲۷.
۸. Yusef, D; Hayajneh, W; Awad, S; Momahy, S; Khassu wneh, B; Samran, SH; Obeidat, B; Raffee, L; Al faouri, I; Bani issa, A; Al zamel, H; Bataineh, E & qduisat, R. (۲۰۲۰). Large outbreak of corona virus disease among wedding attendees, *Jordan. Emerge infectious diseases*, ۲۶(۹), ۲۱۶۵-۲۱۶۷.